

KORAK 3. Izbor relevantne opasne opreme

Princip izbora relevantne opasne opreme je sledeći:

Oprema koja sadrži opasne materije biće izabrana kao relevantna opasna oprema ukoliko količina opasne materije u toj opremi je veća ili jednaka graničnoj količini.

Granična količina zavisi od opasnih karakteristika materije, njenog fizičkog (agregatnog) stanja, mogućnosti isparavanja i eventualne lokacije u odnosu na drugu opasnu opremu u slučaju mogućeg domino efekta.

Tabela 4. Definisane referentne mase Ma (kg) prema karakteristikama materije

Svojstva materije	Referentne mase Ma (kg)		
	Čvrste	Tečne	Gasovite
Veoma toksične	10000	1000	100
Toksične	100000	10000	1000
Oksidirajuće	10000	10000	10000
Eksplzivne (definisane 2a aneksom 1 Seveso II Direktive)	10000	10000	-
Eksplzivne (definisane 2b aneksom 1 Seveso II Direktive)	1000	1000	-
Zapaljive	-	10000	-
Veoma zapaljive	-	10000	-
Izuzetno zapaljive	-	10000	1000
Opasno za životnu sredinu	100000	10000	1000
Ostale klase koje nisu pokrivene prethodno datim kombinacijama sa R frazama R14, R14/15, R29	10000	10000	

- Prilagođavanje referentne mase za tečnosti prema mogućem isparavanju**

Za tečnosti, referentna masa Ma , data prethodnom tabelom mora se podeliti S koeficijentom. Nova referentna masa Mb se određuje izrazom:

$$Mb = \frac{Ma}{S}$$

Oprema u kojoj je prisutna količina materije M veća od referentne mase Mb biće izabrana za opasnu opremu.

S predstavlja zbir koeficijenta S_1 i S_2 .

Vrednost koeficijenta S je u intervalu od 0,1 – 10.

$$0,1 \leq S \leq 10$$

Ako je $S < 0,1$ onda je $S = 0,1$

Ako je $S > 10$ onda je $S = 10$

S_1 koeficijent uzima u obzir razliku između servisne (operativne, radne) temperature T_p (°C) i temperature ključanja na atmosferskom pritisku T_{eb} (°C) prema sledećem obrascu:

$$S_1 = 10^{(T_p - T_{eb})/100}$$

S_2 koeficijent je primenjen jedino u procesu gde je servisna (operativna, radna) temperatura manja od 0°C, prema:

$$S_2 = \frac{T_{eb}}{(-50)}$$

U ostalim slučajevima, (kada je pozitivna servisna, radna temperatura), $S_2 = 0$.

Napomene:

- Za sve materije koje nisu u tečnom stanju, S koeficijent je jednak 1 i onda je $M_b = M_a$
- Prilagođavanje referentne mase M_a za tečnosti koeficijentom S, prema mogućnosti isparavanja treba biti primenjena samo za proizvode čija isparenja vode do ozbiljnijih posledica. Ako je tečnost u opasnoj fazi, a ne isparenja (na primer tečnost je opasna samo za životnu sredinu), prilagođavanje ne sme biti urađeno zato što će dovesti do povećanja granične količine (M_b) i oprema može biti pogrešno izabrana.
- U slučaju mešavina, temperatura ključanja je temperatura na kojoj ključanje počinje.
- U slučaju nestabilnih materija koje se odvajaju pre nego što se dostigne temperatura ključanja, treba razmotriti temperaturu disocijacije umesto temperaturu ključanja.
- U slučaju da materije polimerizuju bez disocijacije pre dostizanja temperature ključanja, S_1 koeficijent je jednak 1.
- Prilagođavanje M_a se ne primenjuje za eksplozivne supstance (kategorije 4 i 5).

• **Prilagođavanje referentne mase u slučaju opasnosti od domino efekta**

Za opremu koja prethodno nije izabrana kao opasna oprema, važi sledeće objašnjenje:

Oprema koja sadrži zapaljive ili eksplozivne materije mora se isto izabrati kao opasna oprema, u sledećim slučajevima:

- Ako je locirana manje od 50 m od opreme koja je izabrana za opasnu opremu
- i ako sadrži masu opasne materije veću od referentne mase M_c izračunate kao

$$\begin{cases} M_c = S_3 \cdot M_b \\ 0,1 \leq S_3 \leq 1 \\ S_3 = (0,02 \cdot D)^3 \end{cases}$$

D predstavlja udaljenost između dve opreme

S_3 se nalazi u intervalu između 0,1 – 1.

$$0,1 \leq S_3 \leq 1$$

Ako je $S_3 < 0,1$ onda je $S_3 = 0,1$

Ako je $S_3 > 1$ onda je $S_3 = 1$

Napomene:

- proračun nove granične vrednosti M_c (granična vrednost u vezi sa mogućnošću generisanja domino efekta) radi se samo za opremu koja sadrži materije koje mogu da izazovu domino efekat (eksplozivne ili zapaljive R fraze R2, R5, R10, R12 itd.). Ovo pravilo se ne primenjuje za opremu koja sadrži toksične materije.
- Neka oprema ne sadrži opasne materije ali mogu eksplodirati u određenim situacijama (na primer bojler). Ova oprema se ne bira ovom metodom. Međutim, moraju se uzeti u razmatranje u toku analiziranja stabla greške.

Struktura tabele za primenu ovog koraka mora da sadrži sledeće elemente:

- Referentni broj opreme
- Ime opreme
- Tip opreme (prema Tabeli)

- Prisutna opasna materija
- Agregatno stanje materije
- Temperatura ključanja
- Radna, operativna temperatura
- R fraze
- Klasifikacija opasnosti
- Zapremina (m³)
- Masa materije u opremi (kg)

Za proračun, u tabeli je potrebno uneti sledeće podatke:

- Referentna masa (Ma u kg)
- S₁ koeficijent
- S₂ koeficijent
- S koeficijent
- Masa Mb
- Izbor opreme (Da/Ne) na osnovu uslova da li je M > Mb

Primer izgleda tabela u KORAKU 3 sa svim poljima

N° Equipment	Equipment	Type of equipment	Substance	Physical state	Boiling T (p atm) in °C or decomposition temp. for solid	Service T in °C	Risk phrases	Hazard classification	Contained quantity (kg)	Reference Mass Ma (kg)	S1 Coeff. (for the liquids)	S2 Coeff. (for liquids)	S Coeff. (for liquids)	Mass Mb (kg)	Selection if M>Mb	Distance from the nearest selected equipment (m)	Name of the nearest selected equipment	S3	Mc (kg)	Selection if D<50 m and M>Mc
1	D-283	EQ6: Atmospheric storage	Substance1	Liquid	126	25	R11	F+	5000	10000	0.10	0	0.10	100000	no		2 cryogenic storage	0.1	10000	no
2	Stream 2	EQ10: Pipe	Substance1	Liquid	126	25	R11	F+	200	10000	0.10	0	0.10	100000	no					
3	T-305	EQ7: Cryogenic storage	Substance2	Liquid	-34	-34	R23	T	35000	10000	1.00	0.68	1.68	5952	yes					
4	Stream 5	EQ10: Pipe	Substance2	Gas	-34	85	R23	T	460	1000			1.00	1000	no					
5	R-102	EQ12: Equipment involving chemical reaction	Substance3	Gas	7.5	80	R26	T+	25	100			1.00	100	no					
6	Truck of unloading	EQ8: Pressure transport equipment	Ethylene oxide	Two-phase	11	5	R12, R23	F, T	25000	10000	0.87	0	0.87	11482	yes					
7	Stream 4 (Unloading pipe)	EQ10: Pipe	Ethylene oxide	Liquid	11	15	R12, R23	F, T	4200	10000	1.10	0	1.10	9120	no					
8	T-310 (ammoniac storage)	EQ4: Pressure storage	Ethylene oxide	Two-phase	11	5	R12, R23	F, T	54660	10000	0.87	0	0.87	11482	yes					
9	R-254	Eq13: Equipment devoted to the physical or chemical separation of substances	Substance5	Solid	210	20	R8	O	350	10000			1.00	10000	no					
10	T-256	EQ1: Mass solid storage	Substance5	Solid	210	20	R8	O	20000	10000			1.00	10000	yes					

	Broj opreme
	Oprema
	Tip opreme
	Opasna materija
	Agregatno stanje
	Temperatura ključanja °C
	Servisna radna temperatura t = 25°C
	R fraze
	Količina materije u opremi, M u kg
	Referentna masa Ma, u kg
	S1 koeficijent
	S2 koeficijent
	S koeficijent
	Masa Mb, u kg
	Izbor opasne opreme M > Mb (Da/Ne)
	Udaljenost od izabrane opasne opreme
	Ime opreme
	S3 koeficijent
	Masa Mc, u kg
	Izbor, ako je D<50 m, i ako je M > Mc